Irlanda del Nord, les esquerdes de la pau i el Brexit (2 de 3)

written by Alfons Cabrera Valencia | 29 d'octubre de 2019

El passat 16 de maig, Martin McElkerney es va disparar un tret al cap al cementiri de Milltown. El dia del seu funeral, el fèretre va ser escortat per encaputxats i es van disparar trets a l'aire com a mostra de respecte. El 1982, McElkerney va matar un militar britànic i dos nens en un atemptat amb bomba. 21 anys després que acabés el conflicte nord-irlandès, el sectarisme encara és present. 21 anys després dels Troubles, catòlics i protestants continuen dividits.

No tothom que duu xurriaques és carreter

L'oficina de l'atur de Royal Avenue, al centre de Belfast, està gairebé buida. Amb una taxa d'atur del 5,4% i un PIB per càpita de 23.700 euros, Irlanda del Nord és relativament rica. A Belfast, fora del centre s'hi viu gairebé com en un poble. Camps de golf a parcs urbans, cases baixes i nens jugant sols als carrers donen una sensació de pau escandinava. És només un miratge: catòlics i protestants (ara nacionalistes i unionistes) viuen en barris separats, formant una mena de mosaic de comunitats diferenciades. Sovint només cal mirar al voltant per saber a quin costat estàs: banderes nacionals i paramilitars (als fanals, a les façanes, pintades a les voreres) i murals ideològics reforcen la divisió. Setmanes enrere, fins i tot els cartells electorals eren congruents amb el paisatge: tret dels equidistants (que n'hi ha), ningú no s'anuncia en territori hostil. Irlanda del Nord té menys de dos milions d'habitants; una quarta part viu a Belfast. El conflicte ha de ser especialment aspre en un país on des de dalt d'un campanar sempre es pot veure el campanar veí: tothom

té una experiència personal lligada a la violència sectària.

Mai, mai, mai

Normalment pel cognom es pot saber si un és d'origen protestant o catòlic, i per això l'Andrea, un cop es va divorciar, va mantenir i manté encara el cognom de casada, d'origen portuguès: perquè ningú no l'encaselli en cap bàndol sense ni tan sols conèixer-la. Andrea da Silva és unionista moderada. Va néixer i créixer durant els Troubles, i va anar a una escola protestant. Encara ara només un 10% de les escoles són mixtes. Per coses com aquesta, el conflicte és hereditari. Da Silva és professora d'anglès al Belfast Metropolitan College, a la facultat que hi ha a tocar de les drassanes del Titànic i dels estudis de Joc de Trons. A la feina, les dues comunitats s'hi barregen però mai, mai, mai no es parla de política. No tocar un tema és una bona manera de no discutir sobre aquest tema, però aquesta moneda, com totes, té un revers: les relacions de veritable amistat entre persones de comunitats diferents no són la norma.

Aquest pacte de silenci es veu reflectit a les institucions. A la façana de l'ajuntament de Belfast, dels pals no hi penja cap bandera. La britànica només hi és 18 dies a l'any, en dates assenyalades. A Irlanda del Nord cap símbol representa totes dues comunitats, de manera que la solució que han trobat és no posar-hi res. Allò de la neutralitat de les institucions, però de debò. Dins l'ajuntament (de marbre blanc neobarroc) una exposició repassa els últims tres segles de la ciutat. Quan tocaria el plafó sobre els Troubles, hi ha un salt de 30 anys. El Delorean, curiosament, es va fabricar a Belfast. Només una petita sala, fora de l'exposició històrica, fa referència als Troubles, amb tot de testimonis de víctimes escrits a les parets. Com a l'exposició de Colin Davidson, no s'esmenta de quin bàndol són.

El nom de la cosa

Quan Éamonn parla dels unionistes, sempre en diu *lleialistes*. No sembla quelcom innocent: lleialistes són aquells unionistes que contemplen la violència com a eina política. Amb l'altre bàndol passa igual: republicans són els nacionalistes radicals. Éamonn és catòlic, "del nord d'Irlanda" (un cop més, el nom fa la cosa) i va esculpir l'estàtua de Cú Chulainn del club social republicà Roddy McCorley. Cú Chulainn és un heroi de la mitologia irlandesa i Éamonn condueix un *black cab*. A part de la funció pròpia d'un taxi i d'un taxista, durant els Troubles els *black cabs* transportaven armes i els xofers feien de missatgers. Ara els taxis negres han esdevingut una de les millors maneres de conèixer Belfast i els vestigis del conflicte.

La ruta comença a peus de la torre Divis. És un edifici d'habitatges completament normal, excepte perquè té vint plantes, una raresa a Belfast. Aquesta raresa, en temps de guerra, convertia l'edifici en un lloc estratègic fantàstic, i els dos últims pisos van ser ocupats per l'Exèrcit Britànic. Des de dalt de tot, el paisatge (el control) de l'oest de la ciutat és magnífic. Els barris obrers de l'oest van ser el principal focus de violència durant els Troubles, i són ara la destinació preferida de busos turístics i *black cabs*. El turisme al voltant de la tragèdia no és quelcom exclusiu de Belfast: també Auschwitz i el Valle de los Caídos (si més no, fins ara) són visitats pels turistes.

Tothom escombra cap a casa

Que la història s'escriu a les parets és quelcom comú a tots els conflictes, però enlloc s'excel·leix en aquest art com a Irlanda del Nord. Més enllà de la propaganda, els murals reforcen el sentiment de comunitat: recorden fites històriques i homenatgen els seus herois (cada comunitat, les seves fites i els seus herois). El problema és que molts d'aquests herois

van ser paramilitars. A vegades se'ls recorda amb noms i cognoms; en altres casos són combatents anònims i hi surten amb passamuntanyes i fusell, i les sigles d'algun grup paramilitar. Aquest tipus de murals, però, van a menys, sobretot als barris nacionalistes on van agafant rellevància les reivindicacions de l'esquerra o la solidaritat amb altres moviments d'emancipació nacional. De murals equidistants (per la pau, per la infància, per Messi …) també n'hi ha, en un percentatge similar al d'escoles mixtes.

Mural dels paramilitars lleialistes de l'UVF a Belfast. Els paramilitars de tots dos bàndols s'han reconvertit en una mena de màfies que vetllen per la seguretat dels barris (tu ja m'entens) i controlen el tràfic de drogues. Si fa no fa, se sap qui són, però la gent té por de parlar. / Alfons Cabrera

Éamonn repassa la història inacabada de l'alliberament d'Irlanda a través dels personatges històrics que hi ha als murs nacionalistes. Posa l'accent en el fet que molts d'ells, nacionalistes irlandesos, eren protestants, com dient que el factor religiós mai no ha estat fonamental. Ara menys. En un món cada cop més laic, la religió no és un factor tan determinant, i en el conflicte nord-irlandès només és un tret

identitari. Escombra cap a casa, i quan ens endinsem al barri protestant de Shankill, s'atura davant del mural de Stephen McKeag, el paramilitar lleialista més sanguinari dels anys 90. Té una expressió serena i va vestit de militar. Abans que el repintessin, apareixia en samarreta, amb arracada i cadena d'or i la gorra cap enrere. Diu Éamonn que els comentaris dels turistes a TripAdvisor els van fer veure que no era bona idea que tothom veiés que aquest heroi unionista en realitat va ser un *pandillero*. A Google es pot comprovar com el seu aspecte real coincidia amb el mural antic.

Amb tot, el més bèstia de Belfast són els Murs de la Pau. És un eufemisme: els Murs de la Pau són un conjunt de barreres que travessen diferents parts de la ciutat separant les zones unionistes de les nacionalistes. Són el límit abrupte de molts barris de diverses ciutats d'Irlanda del Nord i donen la mesura exacta de la fragilitat de la pau. Fan més de vint quilòmetres de llargada, construïts en uns cent trams diferents sense continuïtat, de forma que en cap cas divideixen les ciutats en dues parts però sí alguns barris. Des de l'acord de pau se n'han construït molts més que no se n'han tirat a terra, i alguns s'han remodelat per fer-los més alts. "Hi hauria separació també sense els murs", diu Éamonn. Davant del de Cupar Way, de la banda protestant i a tocar d'una filera de cases amb vistes panoràmiques a una paret de set metres d'alçada, formula un desig que és també una predicció: "Vull que vivim en pau; crec que acabarà passant. Acabarà passant". Els primers murs de Belfast es van aixecar fa mig segle; el Mur de Berlín va estar dempeus vint-i-set anys.

Un dels més de cent murs que hi ha a la regió. Aquest està entre els carrers Fortfield Place i Duncairn Gardens, a Belfast. / Alfons Cabrera

La ruta acaba al cementiri de Milltown. No és només un cementiri catòlic: és un cementiri republicà. A algunes tombes hi ha banderes de l'INLA. McElkerney va ser un dels líders històrics d'aquest grup paramilitar. Els paramilitars de l'IRA, d'altra banda, hi tenen una zona reservada. Allà hi ha Bobby Sands. Allà hi ha alguns amics d'Éamonn. "Això no ha acabat, i no acabarà fins que Irlanda torni a estar unida". La qüestió és si aquesta afirmació és compatible amb el desig que formulava als peus del mur de Cupar Way.